

УДК 658.562:338.436

О. Ю. Гаврик,
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9816-0253>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.20.59

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О. Havryk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Bila Tserkva National Agrarian University

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES OF THE FUNCTIONING OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Стаття присвячена оцінці організаційно-економічних засад функціонування системи внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах. Встановлено, що у сучасних ринкових умовах основними умовами вдосконалення діяльності сільськогосподарських підприємств є зміна системи управління виробництвом, розвиток підприємництва, конкуренції у цих організаціях з урахуванням реформування внутрішнього контролю. Водночас на господарському рівні ефективне функціонування системи внутрішнього контролю залежить від розвитку самої системи управління та рівня професійної кваліфікації працівників (апарату) управління та професійної культури роботи у нових умовах.

На нашу думку, внутрішній контроль — це один із видів економічного контролю фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та впорядкована система спостереження, перевірки господарських операцій, збору та інтерпретації інформації про них з метою встановлення достовірності, об'єктивності, економічної та юридичної доцільності, реальності відображених чи майбутніх господарських фактів та прийняття управлінських рішень щодо їх регулювання.

Встановлено, що основними компонентами для розвитку внутрішнього контролю у системі управління сучасним сільськогосподарським підприємством в умовах ринку мають стати розвиток змісту та форми контролю на базі аудиту. Внутрішній аудит може перетворити пасивно-еволюційний характер функціонування внутрішнього контролю на розвинену активно-адаптивну систему та забезпечити багатотипність його поведінки для ефективного управління сільським господарством.

Вважаємо, що успішне виконання вимог до внутрішнього контролю, цілей та завдань контролю неможливе без суворого дотримання послідовності (основної процедури) організації та проведення внутрішнього контролю: визначення обсягу, об'єктів та процедур контролю; планування контролю; оцінка системи бухгалтерського обліку та внутрішнього управління; збирання (отримання) необхідних доказів; ведення робочої документації; складання актів, довідок, звітів, висновків та інших форм оформлення результатів.

Таким чином, теоретичною основою внутрішнього контролю повинні стати його основні принципи та концепції, але при розробці концепції слід враховувати вимоги до контролю. Концепції будуть визначати напрямок розвитку теорії, оскільки є основою визначення цілей, а функції контролю допомагають правильно визначити завдання контролю та розробити обґрунтовану програму проведення внутрішнього контролю.

The article is devoted to the evaluation of the organizational and economic principles of the functioning of the internal control system in agricultural enterprises. It was established that under the modern market conditions, the main conditions for improving the activities of agricultural organizations are the change in the production management system, the development of entrepreneurship, competition in these organizations, taking into account the reform of internal control. At the same time, at the economic level, the effective functioning of the internal control system depends on the development of the management system itself and the level of professional qualification of management employees (apparatus) and the professional culture of working in new conditions.

In our opinion, internal control is one of the types of economic control of the financial and economic activity of an agricultural organization and an organized system of monitoring, checking economic operations, collecting and interpreting information about them in order to establish the reliability, objectivity, economic and legal expediency, reality of the reflected or future economic facts and management decisions regarding their regulation.

It was established that the main components for the development of internal control in the management system of a modern agricultural enterprise under market conditions should be the development of the content and form of audit-based control. Internal audit can transform the passive-evolutionary nature of the functioning of internal control into a developed active-adaptive system and ensure multi-type behavior for effective management of agriculture.

We believe that the successful fulfillment of the requirements for internal control, goals and tasks of control is impossible without strict adherence to the sequence (main procedure) of organizing and conducting internal control: determining the scope, objects and procedures of control; control planning; assessment of the accounting system and internal management; collecting (obtaining) the necessary evidence; maintenance of work documentation; drawing up acts, certificates, reports, conclusions and other forms of results registration.

Thus, the theoretical basis of internal control should be its main principles and concepts, but the development of the concept should take into account the requirements for control. Concepts will determine the direction of theory development, as they are the basis for defining goals, and control functions help to correctly define control tasks and develop a sound internal control program.

Ключові слова: внутрішній контроль, сільськогосподарське підприємство, внутрішній аудит, управління, інформація.

Key words: internal control, agricultural enterprise, internal audit, management, information.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних ринкових умовах основними умовами вдосконалення діяльності сільськогосподарських підприємств є зміна системи управління виробництвом, розвиток підприємництва, конкуренції у цих організаціях з урахуванням реформування внутрішнього контролю. Водночас на господарському рівні ефективне функціонування системи внутрішнього контролю залежить від розвитку самої системи управління та рівня професійної кваліфікації працівників (апарату) управління та професійної культури роботи у нових умовах.

Внутрішній контроль є однією з основних функцій управління виробництвом, тому без контролю практично неможливе прийняття суб'єктом управління ефективного управлінського рішення. В умовах ведення сільськогосподарської діяльності основні завдання системи управління — вироблення та виконання управлінських рішень щодо найбільш ефективного використання ресурсів у виробництві продукції. Але для виконання управлінських рішень необхідний вибір найоптимальніших варіантів практичної реалізації цих рішень,

що сприяють повному досягненню поставленої організацією мети.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичним і методичним аспектам функціонування та удосконалення внутрішнього контролю присвятили свої праці українські вчені та науковці: О.Б. Акентьєва, М.Т. Білуха, В.Ф. Максимова, А.В. Нападовська, В.П. Пантелеєв, С.М. Петренко, Н.І. Петренко, А.В. Рибалко, В.С. Рудницький, А.В. Сухарева, Б.Ф. Усач, А.С. Шатковська, В.О. Шевчук та ін. Дослідження окремих питань внутрішнього контролю здійснили зарубіжні науковці: В.Д. Андреев, Э.А. Арренс, І.А. Белобжецький, В.В. Бурцев, Дж.К. Лоббек, Т.Д. Попова, М.І. Протасов, Дж.К. Робертсон, Я.В. Соколов, В.П. Суйц, Дж. Фостер, Ч.Т. Хорнгрен, А.А. Шмельцер, С.О. Шохін та ін.

Не применшуючи ролі проведених досліджень з проблематики теорії та методики системи внутрішнього контролю діяльності підприємств, в роботі акцентовано увагу на невирішених питаннях, зокрема: встановлення структурних елементів системи внутрішнього контролю; взаємозв'язок понять "внутрішній контроль" та "внутрішній аудит", класифікація внутрішнього контролю та її розвиток; організаційно-методичні положення здійснення внутрішнього контролю та формування системи оцінки якості функціонування системи внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На основі узагальнення результатів досліджень науковців та практичного досвіду сільськогосподарських підприємств запропонувати практичні рекомендації щодо розвитку системи внутрішнього аудиту в господарствах корпоративного сектору аграрної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Внутрішній контроль у системі управління сільським господарством може функціонувати лише у взаємозв'язку з іншими функціями управління, зокрема з бухгалтерським обліком. Зв'язок облікового та контрольного процесів дозволяє найкраще вирішити проблему інформаційного забезпечення управління виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу. Крім того, внутрішній контроль необхідно тісно пов'язати із плануванням, організацією діяльності, регулюванням господарських про-

цесів та їх аналізом. Для цього потрібні взаємопроникнення контролю в інші функції управління та тісний зв'язок із плануванням, організацією, регулюванням, аналізом та обліком. Зв'язок внутрішнього контролю з функціями регулювання та планування проявляється у перевірці виконання прийнятих управлінських рішень, реалізації господарських та фінансових планів. Внутрішній контроль сприяє підвищенню оптимальності, раціоналізації планування та прогнозування виробництва шляхом дослідження обґрунтованості планових показників виробничої діяльності господарств корпоративного сектору аграрної економіки.

Внутрішній контроль та регулювання — основні функції управління — реалізуються в зіставленні планових даних та інформації, що накопичена в реєстрах управлінського обліку. Оцінка результатів управлінських рішень та відповідальність за їх виконання провадяться на основі даних внутрішньої управлінської звітності [1].

Без тісної взаємодії внутрішнього контролю з функцією аналізу неможливе успішне його функціонування всіх рівнях управління. Попередній аналіз звітності та інших джерел інформації дозволяє правильно вибрати об'єкти внутрішнього контролю. Одночасно, прийоми економічного аналізу широко застосовують у здійсненні контрольних процесів. Таким чином, прогнозування, планування, облік, організація, аналіз, внутрішній контроль та регулювання взаємопроникають один в одного і взаємодіють у системі управління виробництвом сільськогосподарських підприємств. В даному випадку, інтегратором прояву всіх функцій управління є процес комунікації інформації.

Внутрішній контроль в економічній літературі різні автори визначають як засіб, фактор, форму, елемент, функцію, вид діяльності, систему, зворотний зв'язок, умову, регулятор, гарант, явище, інститут, метод, правомочність, атрибут, тощо [2,3]. Це відображає не лише прагнення дати універсальне трактування поняття внутрішнього контролю, а й є наслідком підходу до цього питання з погляду інтересів представників різних наукових напрямів: філософії, теорії управління, фінансово-господарської політики, права, інформатизації виробничо-господарської діяльності.

На нашу думку, внутрішній контроль — це один із видів економічного контролю фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та впорядкована система спостереження, перевірки господарських

операцій, збору та інтерпретації інформації про них з метою встановлення достовірності, об'єктивності, економічної та юридичної доцільності, реальності відображених чи майбутніх господарських фактів та прийняття управлінських рішень щодо їх регулювання. Дане визначення розкриває сутність та роль всього внутрішнього контролю та його підсистем у системі управління суб'єкта господарювання.

Елементами всієї системи внутрішнього контролю є:

- суб'єкт контролю;
- об'єкт контролю;
- предмет контролю;
- метод контролю;
- техніка та технологія контролю;
- процес контролю;
- збирання та обробка вихідних даних для проведення контролю;
- аналіз інформації за результатами контролю;
- суб'єкт, який приймає рішення за результатами контролю;
- результати контролю.

По об'єктах внутрішнього контролю виділяють систему, підсистему та елемент. Такий поділ дозволяє вирішувати завдання внутрішнього контролю на будь-якому рівні, починаючи від організації в цілому та до конкретної операції. Таким чином, до системи внутрішнього контролю залучаються як керівники та фахівці суб'єкта господарювання в сфері аграрного бізнесу, так і безпосередньо виконавці контрольних робіт (апарат контролю).

Зміст внутрішнього контролю та його організацію слід розглядати у різних аспектах:

- просторовому (виділення підсистем внутрішнього контролю та визначення масштабів, меж охоплення об'єктів контролю);
- часовому (визначення аспектів, підсистем, елементів постійно діючих та тимчасово діючих);
- інформаційно-технологічному (визначення інформаційної бази, способів та засобів, компонентів розвитку його змісту та форми).

Таким чином, основними компонентами для розвитку внутрішнього контролю у системі управління сучасним сільськогосподарським підприємством в умовах функціонування ринкових відносин мають стати розвиток змісту та форми контролю на базі аудиту. Внутрішній аудит може перетворити пасивно-еволюційний характер функціонування внутрішнього контролю на розвинену активно-адаптивну систему та забезпечити багатотипність його поведінки

для ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу [4].

Запропонована модель дозволяє проектувати розв'язання науково-практичних проблем та організувати внутрішній контроль у сільськогосподарських підприємствах таким чином, щоб він вирішував поставлені перед ним завдання та виконував запропоновані функції з метою підвищення ефективності управління сільськогосподарським підприємством та сегментами його діяльності.

Таким чином, процес розвитку внутрішнього контролю передбачає організацію та розвиток усіх його підсистем у господарствах корпоративного сектору аграрної економіки, гармонійну єдність функціонування всіх його компонентів (змісту та форми). У сучасних умовах до змісту внутрішнього контролю та аудиту висуваються певні вимоги [5]. Так, змістом внутрішнього контролю є контрольна-аудиторська інформація, яка має бути доречною, надійною, нейтральною, оперативною, повною, достовірною, зрозумілою та корисною для управління. Виходячи з цього, повинні визначатися цілі та завдання внутрішнього контролю та аудиту, організаційні аспекти, процедури процесу контролю, алгоритми обробки даних, інтелектуальний капітал та технічні засоби контролю, способи та форми узагальнення та подання інформації, періодичність її отримання, а також форма документування результатів контрольна-аудиторського процесу [6]. Ефективне використання контрольна-аудиторської інформації та розвиток загалом внутрішнього контролю у системі управління сільськогосподарським виробництвом можливе шляхом повного здійснення його функцій на основі удосконалення методології та бази розвитку. Ці аспекти необхідно враховувати розробки теоретичних основ і практичних рекомендацій на формування ефективної системи внутрішнього контролю.

При вдосконаленні внутрішнього контролю за передбачуваною моделлю його розвитку в майбутньому він може трансформуватися в систему оперативного та стратегічного контролінгу.

Для цього основними завданнями внутрішнього контролю мають стати:

- встановлення достовірності фінансової звітності підприємств, законності та доцільності вчинених ними фінансових та господарських операцій;
- надання сприяння та допомоги у правильній організації бухгалтерського (фінансо-

вого) та управлінського обліку та формування фінансової звітності підприємств;

— забезпечення зацікавлених внутрішніх користувачів суб'єкта господарювання в сфері аграрного бізнесу об'єктивною інформацією за результатами контролю;

— експертиза організації бухгалтерського (фінансового) обліку та фінансової звітності з метою визначення їх відповідності чинним нормативним актам, правовому статусу, Наказу про облікову політику та установчим документам, особливостям підприємства з урахуванням виду економічної діяльності, а також організаційним особливостям та обґрунтування пропозицій щодо усунення виявлених недоліків та відхилень;

— розробка проектів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності шляхом запровадження чіткої системи майнової відповідальності засновників, учасників та посадових осіб сільськогосподарського підприємства, модернізації системи економічних регламентів, удосконалення стратегій управління, особливо фінансової стратегії, а також облікової та податкової політики;

— надання всебічної консультативної допомоги апарату управління у вирішенні як поточних, так і довгострокових завдань фінансово-господарської діяльності в рамках можливостей внутрішньогосподарського контролю.

Внутрішній контроль здійснюється працівниками самого сільськогосподарського підприємства (самостійним структурним підрозділом або ревізійною комісією) та призначений для внутрішнього контролю фінансового стану, джерел витрат, діагностування системи управління, виявлення резервів та забезпечення керівництва рекомендаціями щодо підвищення ефективності економіки підприємства [7]. Крім того, внутрішній контроль здійснюється з метою виявлення нестач, втрат, розкрадань майна, виявлення шахрайства та порушень фінансово-господарської дисципліни підприємства, встановлення винних у цьому посадових та інших осіб. Крім перерахованих вище завдань внутрішній контроль забезпечує:

— виявлення та мобілізацію наявних резервів виробництва, наднормативних запасів;

— попередження та усунення факторів, що негативно впливають на ефективну діяльність підприємства;

— дотримання майнових інтересів суб'єкта господарювання та його засновників;

— створення середовища соціально-економічної довіри на підприємстві шляхом запровадження чіткої регламентації майнових відно-

син засновників та підприємства як юридичної особи;

— функціонування системи внутрішнього контролю та самоконтролю працівників господарства корпоративного сектору аграрної економіки;

— підготовку підприємства до обов'язкових перевірок зовнішнього аудиту, податкових органів та інших органів державної влади.

Основними функціями внутрішнього контролю в сучасних умовах, на наш погляд, є: інформаційна, контрольна, зворотний зв'язок, аналітична, методична, моделювання, соціальна. Інформаційна функція внутрішнього контролю забезпечує потреби у достовірній інформації внутрішнього управління та підготовку підприємства до зовнішнього контролю. Контрольна функція тісно взаємопов'язана з інформаційною, оскільки це впливає із сутності та цілей внутрішнього контролю. Функція зворотного зв'язку породжена інформаційною та контрольною функціями та забезпечує дієвість системи управління. З аналітичною функцією взаємопов'язані всі функції використання інформації для аналізу фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства. Методична функція пов'язана з розробкою методичних рекомендацій, положень щодо правильного ведення фінансового та управлінського обліку, виконання інших економічних робіт. Функція моделювання пов'язана з розробкою різних моделей, проектів спрямованих на удосконалення системи управління суб'єктом господарювання в сфері аграрного бізнесу (моделі впровадження прогресивних методів та систем управлінського обліку, проектів бізнес-планів, облікової політики, відображення операцій на рахунках, розробка проектів управлінських рішень тощо). Соціальна функція полягає у захисті законних майнових інтересів власників, сприяючи наданню їм достовірної інформації для прийняття рішень, а також при представленні їх майнових інтересів у суді та арбітражі. Крім того, соціальна функція проявляється у захисті матеріальних та моральних інтересів працівників підприємства. Перелічені функції можна доповнити, вони відображають найбільш фундаментальні властивості даної системи. Зокрема, можна виділити такі функції, як: оперативна, комунікативна, превентивна. Всі вони спрямовані на запобігання несприятливим наслідкам виробничо-господарської діяльності. Основною умовою для розвитку внутрішнього контролю як науки в методологічному плані може бути сукупність його наукових принципів.

На нашу думку, основними принципами внутрішнього контролю є:

- принцип науковості внутрішнього контролю, що означає використання у процесі контролю досягнень наукових методів пізнання його предмета та технічних засобів, програмних продуктів автоматизованої обробки та інтерпретації інформації для вирішення завдань внутрішнього контролю;

- принцип доступності, що означає доступність до всіх його об'єктів спостереження та джерел інформації під час проведення контролю;

- принцип дієвості, результативності внутрішнього контролю, що означає спрямованість контролю не так на виявлення відхилень і недоліків або позитивних моментів як на розробку конкретних заходів щодо усунення негативних явищ, щодо запобігання можливим збиткам, збоїв елементів систем господарського механізму (особливо фінансового) тощо;

- принцип цілеспрямованості, тобто проведення внутрішнього контролю відповідно до вимог розробленого плану та деталізованої програми для виявлення порушень, недоліків та позитивних моментів об'єктів перевірки;

- принцип своєчасності як своєчасне виявлення негативних явищ у діяльності суб'єкта господарювання та своєчасне їх коригування, перш ніж ці проблеми переростуть у кризу;

- принцип об'єктивності внутрішнього контролю, що означає достовірність та доказовість результатів контролю в діяльності сільськогосподарського підприємства;

- принцип системності, комплексності, відповідно до якого при внутрішньому контролі формування інформаційного масиву даних здійснюється шляхом системного, комплексного вивчення об'єкта спостереження та контролю;

- принцип конфіденційності, що означає, що інформація, одержання під час контролю та після його закінчення, є комерційною таємницею і може бути використана або передана третім особам лише за згодою керівництва сільськогосподарського підприємства (даної у письмовій формі) або за рішенням суду;

- принцип гнучкості, активності та адаптивності внутрішнього контролю до змін внутрішнього і зовнішнього середовища;

- принцип конкретності цілей і результатів, тобто мета контролю та отримані результати повинні бути об'єктивними, смисловими, доказовими;

- принцип економічності системи внутрішнього контролю, згідно з яким витрати

на створення системи внутрішнього контролю мають окупатися отриманими результатами;

- принцип зрозумілості, простоти системи внутрішнього контролю — виконавці контролю повинні розуміти цю систему та дотримуватися стандартних правил проведення своєї роботи.

До вимог, що висуваються до внутрішнього контролю як до практичної діяльності, належать:

- визначення сфери діяльності та спеціалізації в контролі;

- висококваліфіковане проведення перевірок;

- покращення виробничо-господарської діяльності господарств та забезпечення зростання авторитету контролюючого органу;

- розширення кола консультативної роботи, що сприяє збільшенню зростання доходів сільськогосподарського підприємства;

- оснащення контрольної роботи та робочих місць відповідними технічними засобами;

- забезпечення повним масивом відповідної інформації фахівців всіх структурних рівнів контролю;

- розширення кола тестування фахівців із контролю та залучення висококваліфікованих кадрів;

- вдумливий, обережний та ретельний контроль фінансових операцій, оцінки майна, проектів договорів, управлінських рішень та ін.

Вимоги до внутрішніх контролерів: незалежність від керівників середньої ланки, чесність, об'єктивність, професіоналізм, компетентність, сумлінність, відповідальність [8]. Успішне виконання вимог до внутрішнього контролю, досягнення цілей та завдань контролю неможливе без суворого дотримання послідовності (основної процедури) організації та проведення внутрішнього контролю: визначення обсягу, об'єктів та процедур контролю; планування контролю; оцінка системи фінансового та управлінського обліку та внутрішнього управління; збирання (отримання) необхідних доказів; ведення робочої документації; складання актів, довідок, звітів, висновків та інших форм оформлення результатів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, теоретичною основою внутрішнього контролю повинні стати його основні принципи та концепції, але при розробці концепції слід враховувати вимоги до контролю. Концепції будуть визначати напрямок розвитку теорії, оскільки є основою визначення цілей,

а функції контролю допомагають правильно визначити завдання контролю та розробити обґрунтовану програму проведення внутрішнього контролю.

При розгляді питань розвитку внутрішнього контролю не можна оминати класифікацію контролю. На нашу думку, що, не ускладнюючи це питання, можна під час розробки класифікації внутрішнього контролю виділити основні необхідні групувальні ознаки, підвиди, підсистеми та форми внутрішнього контролю.

Література:

1. Грищук С. В. Порівняльний аналіз сутності понять "внутрішньогосподарський контроль" та "внутрішній контроль". Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство 2018. Випуск 22, частина 1. С. 69—72.

2. Грищук С.В., Коротаєва І.Р. Любченко В.С. Внутрішньогосподарський контроль: особливості, проблеми та шляхи їх вирішення. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 30. С. 495—501.

3. Михалків А. А., Косташ Т. В. Внутрішній контроль процесу господарювання: проблеми організації. Економіка та держава. 2020. № 1. С. 61—65.

4. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. Агросвіт. 2020. № 17—18. С. 28—38.

5. Гуцаленко А.В., Мулик Т.О. Внутрішній аудит та діагностика в системі державного фінансового контролю та управління діяльністю бюджетної установи. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 4 (32). С. 31—45.

6. Новик І.В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві. Наукові записки. УАД. 2017. № 2. С. 188—196.

7. Сочка А. І., Максименко Д. В. Внутрішньогосподарський контроль витрат. Міжнародний науковий журнал "Освіта і наука". 2020. Вип. 1 (28). С. 180—184.

8. Рагуліна І.І., Рагуліна М.М., Новіков І.Т. Необхідність внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки". 2012. № 5. С. 20—25.

References:

1. Hryshchuk, S.V. (2018), "Comparative analysis of the essence of the concepts of "farm control" and "internal control", *Naukovyj visnyk*

Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu Seriiia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, vol. 22, no. 1, pp. 69—72.

2. Hryshchuk, S.V. Korotaieva, I.R. and Liubchenko, V.S. (2019), "On-farm control: peculiarities, problems and ways for their solution", *Infrastruktura rynku*, vol. 30, pp. 495—501.

3. Muhalkiv, A. and Kostash, T. (2020), "Internal control process management: problems the organization", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 61—65.

4. Mulyk, Ya. (2020), "Methodological and organizational approaches to the system of internal control at the enterprise", *Agrosvit*, vol. 17—18, pp. 28—38.

5. Hutsalenko, L.V. and Mulyk, T.O. (2018), "Internal audit and diagnostics in the system of state financial control and management of the budget institution's activities", *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 4 (32), pp. 31—45.

6. Novyk, I.V. (2017), "Organization of the internal control system of an enterprise", *Naukovi zapysky. UAD*, vol. 2, pp. 188—196.

7. Sochka, L.I. and Maksymenko, D.V. (2020), "Internal cost control", *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Osvita i nauka"*, vol. 1 (28), pp. 180—184

8. Rahulina, I.I. Rahulina, M.M. and Novikov, I.T. (2012), "The need for internal control in agricultural enterprises", *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriiia "Ekonomichni nauky"*, vol. 5, pp. 20—25.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2023 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України

з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України

від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663